

amunt, on el caràcter intensiu ve encara sobrepujat per la geminació: aquesta *l-l* aràbiga ha causat la palatal de *muḷákə* i en *muḷágə* el *ḥ* aràbic ha esdevingut *g* (com en altres arabismes, cf. *Garraf, Gallifa*).

Bir. Algalf, camp en el te. de St. Cebrià de Ross. a. 1124 (Mor. II, i) < àr. *bi'r al-ḡālf* 'el pou de la roda', on hi haurà una variant de *ḡulaf* «roue» (*Belot*), cf. *ḡālf*, pl. *aḡlaf*, en altres accs. cf. *ḡālf* 'gerro, bossa' (Lane 444), *ḡālif* «boucle» (d'ús vulgar a Egipte: Lane, Dozy).

En el *Cart. d'Elna*, en doc. de 1050 figura un «*Abuselonis de Villa-rasa*» (Mor. XXIV, 170), o sigui *Vila-rasa*, capella del te. de St. Cebrià, el mateix on hem trobat *Bir Algalf*; Ponsich (*Top.* 39) *villa Moselgonas*, a. 914; *Musilione 1050; Mosselliones 1073; Mossilione 1143*, i anàlogament, amb *-lós*, anys 1322, 1343 i 1622. Per on veiem que fou digerit pel català donant-li aspecte catalanesc; però la dada més antiga revela el nom de l'home «hispanus», que donà nom al lloc: és el d'un nom *Abu Sellūm* format amb el mateix *Sellūm* que ha donat *Vensilló* prop de Lleida, i intervingut en el nom de Torre-serona (allí mateix).

En fi un cas encara suspecte d'arabisme, si bé incert, és un *Toaca* te. Bages: potser resultant canviat de *ḡabaq* (cf. *Tabac*, art. supra) en el sentit de caduf de sínia; però a l'art. *Toès* explorem la possibilitat, potser preferible, d'un origen pre-romà.

¹ De ser el mateix alou de Templers que Miret, *Templ.* 171, troba citat per Bathélemy, en la forma *Vilamolassa*, alteració evident, amb *-aca* mal entès com *-ça*.—² Em recordo que l'any 1970 en converses amb ell, Ponsich manifestava escrúpol a canviar la mala grafia *mo-* només perquè —deia ell— és un nom d'etimologia desconeguda. Anys després, en exposar-li la meua idea mostrava clarament trobar-la possible: fins al punt de citar-me un altre arabisme toponímic. Crec que era en el doc., a. 901: «*villa Vernetum quae alio nomine vocatur Agarani*»: doncs 'Vernet' que segurament interpretava *villa agareni* 'vila del sarraí'.

VILATENIM

Poble de l'alt Empordà, 3. k. a l'Est de Figueres. *PRON. bilətənim* a Figueres (Casac. 1920), a Llançà (XXII, 109b).

MENC. ANT. 982: «*Villa Timinii* et Palatiolo in comit. Petralatense» dedicats a St. Pere de Roda (Villan., *Vi. Lit.* xv, 239; *Cat Car.* II, 243, 17, cf. 241.19). 999 (butlla de Joan XV per al mateix monestir): «Sti. Martini Sambucae --- rivolo *Manivolo* sive in term. de *Villa* q. dicunt *Timim*» (*MarcaH.* 943.32); 1131: *Villa Tymini* (Kehr, *Papsturk.* p. 216, i Mons, x, 145); Muntaner, cap. 182: *Vilatení*; 1359: *Vilatenim* (*CoDoACA* XII, 10); 1262: Sti. Johannis de *Vilatenimo*

(*Llibre Verd.* Alsius, *Top.* 237; Mons. XI, 143).

ETIM. Només Aebischer n'ha parlat clar (*Top.* 19) relacionant-lo vagament amb un germ. *Thiemo*, del qual no pot venir. En general s'ha dit que és d'origen obscuro. És perquè s'ha ignorat que hi ha tot un regueró de noms provinents de NPP aràbics portats per mossàrabs que es refugiaren al Nord: els *hispani*, protegits per les capitulars carolíngies, *Jafre Vilamulaca* (art. infra), *Mussellós*, i veurem de *Vilamacolum* i la discussió sobre *Vila-sacra*. I un dels que més clarament pertanyen a aquest grup és *Vilatenim*.

Els *Bāni tāmim* eren una tribu d'Aràbia, més oriental que el Nedjd. Per les constants cites del *Fayyumi* i altres lexicògrafs clàssics — Djauharí, Ibn Sida, Azharí etc. — es veu que el seu dialecte era pres com modèlic de l'àrab clàssic (Lane, 2918b, cf. Serau, *Altarabisch dialekt spaltung*, 33-47; i Steiger, *Contr.* 63). Però encara ningú no havia assenyalat aquesta etimologia d'un NL tan nostre, tan nòrdic.

D'ell deriva el gentilici *at-Tāmīmi*, d'on prové *Vilatenim*. El gentilici fou nom de personatges cèlebres, un historiador citat per Ibn-Khaldun (*Selections*, ed. per Macdonald, pp. 94 i 3.6); *Tamimi ad Dārī*, company del profeta, de qui se citen fabuloses aventures (De Goeje, *Selections from Arab. Geogr. Lit.*, p. 9); *Tamimi ben Sīri* féu conquestes a Sardenya, i s'ha dit que regnà a Mallorca segons una llegenda que li dóna el nom de *Timinus* (Campaner, *Bosquejo d. l. dom. isl. en las I. Bal.*, 980).

Per al nostre cas importa sobretot que aquest nom tan famós entre els moros el trobem també com nom de captius moros a Catalunya: 1078: «*ipsum sarracenum nomine Temem*» (*Cart. St. Cugat* II, 355). Com a ètmon de *Vilatenim*, concretem *Ibin at-tāmimī*, recordem el retrocés d'accent, en els mots vulgars amb penúltima llarga; d'ací dissim. *m-m* > *n-m* (*Binatenimī*) i nova dissim. en *Vilatenim*. Ja hem vist, però, també apareixen formes amb *mi* en les tres mencions més antigues del NL empordanès.

És clar que també trobem aquest nom en NLL i NPP africans: «ad *Temmin*» riu de Líbia, que desemboca en el Golf de Nomba a l'Est de Tunísia (acció de guerra 11- v - 1943); i a Algèria es registren els NPP *Tamīmī*, *Tāmmim* (*GGAlg.*). També amb variant morfològica en el vocalisme, *Tāmām*; que és d'on deu venir (amb imela) la forma *Temem* del sarraí de St. Cugat). Abu-Tammam, poeta aràbic arcaic (*Cbrest.* d'Ernst Badermp, 382b; Socin-Brockelmann, 211-40).

HOM. i *PARÒN.* Un que devia ser al Vallès o al B. Llobregat. a. 990: «in comitatu Barchinone in term. de *Villa Tenim*, q. vocant *Septem-Vias*» (imprès *tenum*, però Rius ja ho rectificà en el títol). Crec nom que semblaria venir d'això a l'alt Maestrat: «El Port de Themime al Pla ---» anomenat per Jaume I